

A hamis sáfár példázata a magyarázóknak sok fejtörésre adott okot; mégis minden magyarázatnál bizonyos hiányérzetünk van: érezzük, hogy nem az igazi magyarázatot hallottuk. A hamis sáfár, aki azon az áron jut be a mennyek országának nyugalmaiba, hogy megcsalja gazdáját, bármily eszes legyen is, rossz példaképnek látszik és sehogysen támad kedvünk követésére.

Minden bibliai helynek legjobb magyarázata a bibliában magában található; próbáljuk meg a hamis sáfár értelmét is ott megtalálni. Nézzük meg a környező szöveget /contextus/, hátha lelünk ott valami utbaigazítást. A hamis sáfár példázata egy hosszabb példázatsor egyik tagja, melyhez a Gazdag és Lázár éppen ugy hozzátartozik, mint a 15. fejezet három példázata az elveszett juhról, drachmáról és fiuról. E hosszabb beszéd elején /15. rész/ a következő megjegyzés áll: "Többször közeledtek hozzá mindenféle vámszedők és bűnösök, hogy hallgassák Őt; de mind a farizeusok, mind az irástudók zugolódni szoktak ezt mondván: bűnösöket fogad magához és velök együtt eszik!" Ő pedig a következő példázatot mondotta nekik...." A következő öt példázatot közül a negyedik a hamis sáfárról szól.

Az elmondottak valószínűvé teszik, hogy mind az öt példázat azzal az ellentéttel foglalkozik, amely egyfelől a vámszedők, bűnösök, szegények között volt, másfelől a farizeusok, irástudók és a gazdag néposztály tagjai között. Jézus ebben az ellentétben a megvetettek oldalán áll, azokat fedezi, azokat igyekszik megérteni s a másik osztály előtt megmagyarázni. Ezek a szegények az öt példázatban úgy jelennek meg, mint elveszett juh, elveszett pénz, elveszett fiu, hamis sáfár és beteg Lázár; míg a másik, a tekintélyes, a gazdag néposztály tagjai úgy jelennek meg, mint el nem veszett juhok, pénz, mint az idősebbik fiu s példázatbeli gazdag. A hamis sáfár példázatában a 99 juhot, a 9 pénzt, az idősebbik fiut és a gazdag embert azok képviselik, akiket a hamis sáfár megcsalt; hiszen a vámszedőktől és paráznaasszonyoktól azoknak a "tisztességes" embereknek kellett szenvedniük, akik őket megvetették. A két néposztály közti ellentétet a szeretet oldja fel, az a szeretet, amely a pásztort a juhok után üzte, az asszonyt a pénz keresésére ösztönözte, az apát elveszett fia várására indította s Ábrahámot arra bírta, hogy a megérkező Lázárt a mennyei asztalnál maga mellé a főhelyre ültesse, hol ~~szépen~~ az fáradtan keblére hajtotta fejét. A hamis sáfár példázatában ezt a szeretetet azok képviselik, akik a hamis sáfárt az örök hajlékokban várják és maguk közé fogadják. Ez az elfogadás olyan mint mikor a tékozló fiut atyja várja otthonában és azonnal asztalhoz ülteti. A hamis sáfár is tékozló fiu: eltékozolta életét és azt csak a földi élet végén, mikor állásából elbocsátották, hozta helyre. A hamis sáfár jobban megmagyarázza és kibővíti a tékozló fiu példázatát, mint ahogy a drachmák példázata a juhok példázatát egészíti ki s az elveszett fiu a juhok és drachmák képeit egészíti ki s gazdagítja új vonásokkal. Az elveszett bűnös tehetetlen, mint az elveszett juh; de érték Istennek, mint a pénz; életét hiábavalóságokban tölti, mint a tékozló fiu. A hiábavalóság a földi, evilági kincsek s örömök szolgálatában jelentkezik, mi a hamis sáfárt jellemzi élete első szakában; viszont a megérkező bűnös, a megtérő bűnös a tékozló fiu példázatában rongyos, a hamis sáfáréban kétsébeeső, míg az ötödik példázatban beteg, de imádkozó, istenfélő. A hamis sáfár első élete olyan, mint a tékozló fiué: bőség. A bőség után következik; a világ édessége után annak keserősége.

A hamis sáfár példázatát tehát Jézus a zugolódó farizeusoknak és irástudóknak mondotta el azzal a titkos szándékkal, hogy a hamis sáfárban némileg ők is megukra fognak ismerni s a tanulságot maguk

számára is levonják. A hamis sáfár a vámszedő, a zsidó életnek ez a megvetett, sőt gyűlölt alakja; csak további, átvitt értelemben magyarázható a parázna nőre, aki a rábizott vagyont, a szépséget adja adóssainak s megcsalja őket, mert életerejüköt kívánja tőlük kamatként. Tehát hagyjuk a kissé erőltetett átvitelt és maradjunk meg a vámszedőnél. A római birodalom vámszedőinél a gazda az állam volt, a császár és az adósok a polgárok, kiktől a vámszedők szedték az adót és vámt, rendszerint igazságtalanul többet követelve, mint amennyi előforduló viszony képébe öltözteti és pedig a városban lakó földes uraknak és megbizottjának képébe, ki a városi ur vidéki, falusi javait kezeli. A vagyonkezelő, ki itt a sáfár nevet viseli, nem urát csalja meg, hanem a bérlőket, mikor többet követel tőlük, mint amennyit gazdája előírt, - éppen úgy, mint ahogy a vámszedők sem a császárt csalják meg, hanem az alattvalókat. A legtöbb magyarázó fordítva gondolta a dolgot: a hamis sáfár szerintük először a helyes összeget követelte s később, mikor a gazda felmondott neki, urát úgy csalta meg bosszúból, hogy adóssainak elengedte a tartozás egy részét. A példázatnak azonban így nincs értelme. Az adósok, akik tudták, hogy a sáfárnak mennie kell, aligha mentek volna bele olyan alkuba, amelyet a sáfár távozása után az ur ugyanis megsemmisített volna s utólag a neki járó összeget rajtuk csak behajtotta volna. A sáfár számára sem lett volna megbizható az olyan nyugalom, amelyet a törvény megsemmisített volna. Tehát a sáfár az első kirovásnál csalt és akkor nem urát, hanem az adósokat, a falusi bérlőket csalta meg és a második kirovásnál diktálta a helyes összeget, amelyet ura tőle csakugyan követelt; a sáfár először csalt, abból megtért és megtérése után csak a törvényes összeget követelte. A megtérő sáfárral aztán a bérlők szívesen békültek meg össze és elbocsátása után barátjukként bántak vele. Jézus tehát nem a csaló sáfárt állította példaképül, hanem a megtérő sáfárt.

Ez a magyarázat világosan következik abból a tényből, hogy Jézus a római birodalom vámszedőit példázta, kik a népet, az adósokat csalták meg s megtérésük után igazságosak lettek, mint ezt Zakeus életében gyakorlatilag látjuk is. Ezt a magyarázatot az is igazolja, hogy a sáfár vétkezését maga a példázat is a felmondás elé teszi: a gazdának besugták, hogy a sáfár igazságtalan hasznot tesz zsebre, megkárosítja a bérlőket. Az első vers szerint a gazdag embernek a fülébe az a vád jutott, hogy a sáfár "szétveri" a vagyont. A diszkorpidzó ige nem elköltést, elfecsérlést jelent, hanem az együttlévőnek szétverését, mit a hamis sáfár a bérlők elkedvetlenítésével csinált és nem azzal, hogy nekik jogtalan nyereséget ajánlott, miről a felmondás előtt szó nem is lehetett. Igaz ugyan, hogy a mostani magyarázat szerint a sáfár nem urát, hanem annak adóssait csalta meg; de urát is megkárosította azzal, hogy a gazdaság működésében levő rendjét a munkát végző bérlők elkedvetlenítésével veszélyeztette, feldulta. A példázat nem mondja, hogy amikor a sáfár, hogy amikor a sáfár a felmondás után ura adóssait hívatta s nekik ~~számszerűen~~ az addigi tartozás helyét kevesebbet diktált, csalt volna: ezt a magyarázók találták ki. Ismétlem, a csalás a felmondás előtt történt és a felmondás után a sáfár megtért. Ez a megtérés a példázatban abban a számvetésben jelenik meg, amellyel a sáfár helyzetét tisztázza: "Mit tegyek? Uram elveszi tőlem a sáfárságot; kapálni nem tudok, koldulni szégyenlek!" Ez a szó: "Tudom már, mit tegyrek, hogy amikor áttevéődöm a sáfárságból, befogadjanak engem hajlékaikba!" az új élet programját foglalja magában: saját tehetetlenségének teljes beismerése párosul azzal a bizalommal, hogy mások fognak gondoskodni róla, kik majd házaikba is befogadják őt. Egészen értelmetlen volna ezt a bizalmi viszonyt egy hamis, hazug tettel eszközölni ki; a bizalomnak ez a viszonya már az új életet jelzi a hamis sáfár életében.

A hamis sáfár élete megtérése előtt tehát ugyanaz volt, ami a vámszedőké: ott állt a birodalom ura és az alattvalók között, illetve a földes ur és a bérlők között és megcsalta az alattvalókat, illetve az adósokat. A császár messze volt Rómában, nehezen juthattak el hozzá a megcsalt és kizsárolt alattvalók; a földesur valamilyen városban élt uri módon és a bérlők, kik a bért termékekben fizették, mint buzában, olajban, nem igen tudhatták meg, hogy a sáfár rászedi őket; legalábbis a megtérő sáfár új a lényegesen kisebb számai örömei és nem bosszúságot okoztak nekik, tehát csak részben látták át a sáfár üzelmét. A sáfár a hamisságból, a hazugságból és kizsákmányolás gonosz bűnéből tért meg és megszüntette ezeket a bűnöket, mikor a bérlőknek a helyes adatokat diktálta le. A megtérés a Szentírás nyelven metanoia, azaz a gondolkodás és azzal együtt a törekvés megváltoztatása. Megtéréskor a rövidlátó és az anyagi haszontól és testi élvezetektől elvakított ember messzebbre néz és meglátja a maradó javakat, az el nem muló örömöket. Ezt a gondolkodás-változást szemlélteti az Ur azzal, hogy a sáfár megtudja, hogy ott kell hagynia anyagi hasznot nyújtó állását. A sáfártól használt metastathó szó más viszonyok közé való helyeződést, elüzetést jelent, de nagyszerűen szemlélteti azt a változást is, amely a halálban áll be, mikor is egészen más viszonyok közé jutunk és ebből a földi életből kiüzetünk. A megtéréskor az ember a halállal számol, mely után ítélet fog jönni. A halál nem megsemmisülés, hanem áthelyeztetés /metastasia/; utána más körülmények között, de ugyanaz az ember fog élni. Készülni kell a halálra, hogy meglepetésként ne érjen az áthelyeződés, mert így esetleg igen sok fájdalommal fog az jární. A sáfár készülődését a következő meggondolás fejezi ki: ha mostani helyzetemből kiüznék, nem fogok tudni magamról gondoskodni; kapálni nem tudok, koldulni sem, mert szegyenlem; tehát másokra fogok szorulni. Azoknak a jóindulatát kell megszereznem, akik el tudnak az áthelyeződés után tartani. Ezek pedig éppen azok, akik ellen a felmondás előtt vétkezett; ezekkel helyre kell hozni a jó viszonyt, a békességet, sőt meg kell szerezni jóindulatukat, szeretetüket! Ezek után a sáfár sorra dzedte az össze-eket, akikkel szemben rendezni valója van: a megtérés után következik annak a gyakorlatba való részletes átvitele. Az Istenhez való megtérést a megszentelődés követi, mi abban áll, hogy a megtérés nagy megfordulását az élet apró részleteire átvisszük. A hasonlat tehát tökéletes! A keresztyén ember földi életét megtérése után az tölti ki, hogy a megtérés nagy irányváltozását megszilárdítsa, minden területen, minden irányban működésbe hozza, kidolgozza. Amit a sáfár az ura adósaival tesz a felmondás után, az a sáfár új élete: mindenkivel rendbe igyekezik jönni; közben megszilárdul élete új irányában. Tehát mikor új tartozási összegeket irat, nem csal, hanem visszatér az igazsághoz, érvényesíti a jogot; ezt nem haszonlesésből teszi, hanem megtérése folyományaként. A bérlők, ahogy a sáfár megtéréseinek őszinteségét látják, megengesztelődnek, kibékülnek a sáfárral és elbocsátása után szerető testvérekként bánnak vele: szeretettel magukhoz fogadják.

Eppen ekörül a fogadás körül is némi baj van a megszokott magyarázatoknál: 1/ úgy tüntetik fel, mintha a sáfár jóakaró barátain, tehát korábban megcsalt embertársain mulnék, hogy az örök hajlékokba befogadják; 2/ az üdvösség utját a példázat a jó cselekvésben látszik mutatni, a sáfár tetteivel érdemli meg az örök hajlékokba való felvételt. De itt a magyarázók nem tudnak eléggé különbséget tenni. A görög szó: dexóntai, nem befogadást, hanem csak fogadást jelent; vagyis a megszerzett jóbarátok nem az örök hajlékok ajtajainak a kinyitói, hanem csak fogadó bizottság, mely a halottért jön. Haláleseteknél gyakran halljuk, hogy a meghaló régebben elhunyt kedves hozzátartozóit pillantja meg, kik érte látszanak jönni. De attól a felfogástól sem kell visszariadnunk, hogy a keresztyén testvéreknek

közük van ahhoz, hogy testvérük felől odaát hogy fognak dönteni. Leg lábbis az Ur szava erre a befolyásra mutat: "Amit megkötöztök a földön, a mennyben is kötve lesz; amit megoldotok a földön, a mennyben is oldva lesz". /Mt.18,18./ Az érdemszerzésről a példázatban szó sincs, csak az életirány megváltozásáról, azaz a megtérésről: enélkül pedig nincs üdvösség /szabadulás/. Mert ha valaki értelmével, eszével elfogadja a megváltás dogmáját, de gonosz életével nem szakít, annak ész-hite semmit használni nem fog; tehát igenis szükség van a hit gyümölcseire, hogy azok a hit valódiságát igazolják /Mt.7,16-21; Jak.2,14-26./ Különbösen pedig Isten parancsolatainak megtevése nem érdem, hanem kötelesség; ha mindent megteszünk is, amit Isten mond, tekintsük magunkat haszontalan szolgáknak, akik csak annyit tesznek, amennyi kötelességük! Ezeknél a jótetteknel az irány a fontos, amelyben haladunk; ha erőnk nincs a jótetésre, ad az Isten az ösztönt; aminthogy minden tettünkhöz Ő adja az akarást is, a véghezvitelt is /V.ö.Lk.17,10; Fil.2,13./

Még világosabban mutatják a példázat értelmét azok a következtetések, amelyeket az Ur maga von le belőle a példázatot követő versekben. Érdekes, hogy az Ur nem hamis sáfárnak nevezi őt, hanem a "hamiság sáfárának" /oikonomos tés adikias/. Ez a kifejezés azt jelenti, hogy a sáfár egy igazságtalan rendszerhez tartozik hozzá s nem tévedünk, ha ezt az igazságtalan rendszert azzal azonosítjuk, amit az Ur evilágnak nevez. Ezt az értelmezést igazolja a 11.vers, amely már a hamis szót alkalmazza /adikos/, de ezt a mammonnal, a jelenkor gazdagságával köti össze: a sáfár ennek a hamis gazdagságnak a kezelője. Jézus tehát nem a hamis sáfárt dicsérte - az már akkorra megtért, tehát nem volt seholy - hanem a hamisság sáfárát, azaz a hamis mammon kezelőjét. A hamis mammonra kimondatott az isteni ítélet, hogy el fog mulni és birtokosai áthelyeztetnek máshová. A megtért sáfár olyan körülmények közé helyeztetett át, amelyek közt neki el nem muló, nagy mennyiségű, igazi, azaz valóságos és saját tulajdonát képező adnak majd, míg a mostani mammon csekély, hamis és a másé; azért hamis, mert a másé, mégis úgy bánunk vele, mintha a miénk volna! Minden esetre, a Teremtő jóvoltából ezen a csekély, hamis és idegen vagyonton tanuljuk meg a hűséget. A mostani idő a tanulás ideje; a mostani kincs csak teneszköz, amelyen jövődő feladatainkra készülünk elő. /V.ö.10-12.vk./ A 9.vers azt mondja a hamis mammonról, hogy az egyszer kihagy /oklipé/, t.i. akkor, amikor "áthelyeztetünk", amikor a hamis mammon kihagy, akkor lesz szükségünk "barátokra", hogy fogadjanak minket az örök hajlékokba. Az örök hajlékokban kapjuk meg az igazi vagyont, mely sok lesz és miénk lesz. A példázat szerint tehát a földi élet célja nem a meggazdagodás - erre igyekezni esztelenség, mert a földi vagyont egyszer és semmit belőle magunkkal nem vihetünk; a földi élet célja: barátok szerzése, szeretet gyakorlása: ilyen kincseket kell gyűjtenünk. A szeretet megmarad és az örök hajlékokban fizetési eszköz lesz, melyből minél többet kiadunk, annál több lesz nekünk. A sáfár példázata ezt mondja a farizeusoknak: az élet legnagyobb értéke ~~szerepelni~~ szeretni - a vámszedőket, paráznákat.

A következő példázat olyan embert mutat be, aki ezt a szeretetet a földi életben nem gyakorolta s vagyona odaát semmit sem használt neki.

V vagyont